

Voorwoord van de Uil

Het 'Voorwoord van de Uil' ontbreekt in veel franstalige uitgaven van De Costers boek, en komt in geen van beide nederlandstalige vertalingen voor. Het is nochtans een tekst die typisch is voor de tijd, en ook heel wat zegt over De Costers gevoelens in verband met zijn boek en met zijn tijdgenoten. Wij dachten dan ook dat het interessant was dit nummer met een vertaling ervan te laten beginnen.

Heren kunstenaars, mijne heren uitgevers, mijnheer de dichter, ik heb enkele opmerkingen in verband met uw eerste uitgave. Hoezo! In dit lijvige boek, deze olifant die gij met zijn achttienen vooruit poogt te krijgen op het pad van de roem, hebt gij niet de minste plaats voorbehouden voor de vogel van Minerva, de wijze Uil, de voorzichtige Uil! In Duitsland en in uw geliefd Vlaanderen reis ik immer op de schouder van Ulenspiegel, die slechts zo genoemd wordt omdat zijn naam Uil en Spiegel betekent, wijsheid en komedie. Die van Damme, waar hij geboren werd, zeggen Ulenspiegel, door samentrekking en de gewoonte die ze hebben om U te zeggen voor Ui. Dat gaat slechts hen aan.

Gij hebt een andere lezing gegeven. 'Ulen' voor 'Ulieden' spiegel, uw spiegel, gij kinkels, heren, geregeerden en regeerders, de spiegel van de gekheid, van de dwaasheid en de misdaden van een tijdperk. Slim bedacht, maar niet redelijk. Je moet nooit breken met de traditie.

Gij vond het wellicht een eigenaardig idee de wijsheid te verbeelden door een vogel, triest en koddig — volgens U — een schijngeleerde wijsneus, een grappenmaker voor de kermis, een vriend van de duisternis, met zijn geluidloze vlucht, die doodt zonder dat men hem hoort komen, zoals de Dood.

En nochtans lijkt ge op me, valse goedmoedigen die met mij spot. Zoals sommige van uw nachten, waar bloed vloeit onder moordende slagen, met vilt geschoeid opdat men ze niet zou horen naderen. En zijn er niet, in uw aller geschiedenis, ochtendglorens wiens vaal licht straatstenen doet verbleken, bezaaid met lijken van mannen, vrouwen en kinderen? Van wat leeft uw politiek sedert U de wereld beheerst? Van slachting en moord.

Ik de Uil, de lelijke Uil, ik dood om te eten, om mijn jongen te voeden, ik dood niet om te doden. Wanneer ge mij verwijt een nest kleine vogeltjes te verorberen, kan ik U dan het bloedbad van al wat ademt niet

verwijten ? Gij hebt boeken geschreven waarin gij met tederheid spreekt over de vederlichtheid van de vogel, zijn liefdes, zijn schoonheid, de kunst van het nest en de verschrikkingen van het moederschap, maar verder beschrijft gij in welke saus hij het best bereid wordt en in welke maand van het jaar men hem het best opstoof.

Ik schrijf geen boeken, God behoeft me, anders zou ik schrijven dat als gij de vogel niet te pakken krijgt, gij het nest opeet uit schrik een enkele beet te verliezen. En gij, hersenloze dichter, het ware in je belang mij terug op te nemen in je werk, waarvan minstens twintig hoofdstukken mij toebehoren (1), de anderen laat ik je in volledige eigendom. Het is niet meer dan normaal dat men de volledige eigenaar blijft van de stommiteiten die men laat drukken. Schreeuwerige dichter, je slaat in het blinde weg op degenen die je de beulen van jouw vaderland noemt, je nagelt Karel V en Filips II aan de schandpaal van de geschiedenis, je bent niet eens een Uil, je bent niet voorzichtig. Weet je wel zeker of er geen Karel V of Filips II meer bestaan in deze wereld ? Ben je niet bevreesd dat een aandachtige censuur in de buik van je olifant kruipt om er naar allusies te zoeken op beroemde tijdgenoten ?

Waarom laat je die keizer en die koning niet slapen in hun graf ? Waarom blaf je zo tegen zoveel majesteit ? Wie slagen zoekt zal onder slagen bezwijken. Er zijn mensen die het je niet zullen vergeven, ik ook vergeef het je niet, je vergalt mijn burgerlijke spijsvertering. Wat behelst eigenlijk die gedurige tegenstelling tussen een verfoeilijke koning, wreed al van in zijn kinderjaren, — hij is daar tenslotte een mens voor — en dat Vlaamse volk, dat je ons wil voorstellen als heldhaftig, vrolijk eerlijk en werkzaam ? Wie zegt je dat dit volk goed was en de koning slecht ? Ik zou je wijselijk het tegendeel kunnen bewijzen. Je hoofdpersonen zijn zonder uitzondering stommerikken of gekken. Je nar, Ulenspiegel, neemt de wapens op voor de gewetensvrijheid. Zijn vader, Claes, sterft op de brandstapel wegens het bevestigen van zijn geloofsovertuiging. Zijn moeder,

Soetkin, kwijnt weg na te zijn gemarteld om een fortuin te willen bewaren voor haar zoon. Je Lamme Goedzak gaat recht door het leven alsof het slechts nodig was goed en eerlijk te zijn in deze wereld. Je kleine Nele met haar behoorlijk figuurtje heeft slechts één man lief in haar leven. Waar ziet men nog dergelijke dingen? Als je niet zo belachelijk was, zou ik je beklagen.

Ik moet je nochtans bekennen dat naast deze groteske personages, er enkelen zijn waar ik graag zou mee omgaan: je Spaanse huurlingen, je monniken die het volk verbranden, je Gillinne, die voor de inquisitie spioneert, je gierige visverkoper, verklikker en weerwolf, je nobele heer die zich 's nachts als duivel voordoet om een bakvisje te versieren en vooral je Filips II die geld nodig heeft, en daarom de heilige beelden doet verbrijzelen in de kerken, om zo een opstand te onderdrukken, waarvan hij zelf de wijze aanstoker was. Het is het minste wat men doen kan als men geroepen is om te erven van diegenen die men gedood heeft.

Maar ik praat tegen de muren, misschien weet je niet eens wat een uil is. Ik zal het je leren. De Uil is degene die ongemerkt zijn laster strooit over degenen die hem hinderen. En wanneer men hem om verantwoording vraagt, roept hij voorzichtig uit: Ik beweer niets, MEN heeft het mij gezegd. Hij weet wel dat MEN ongrijpbaar is.

Uil is degene die in een eerlijke familie komt als trouwer en het jonge meisje in opspraak brengt, geld leent, nu en dan zijn schulden betaalt en als er niets meer te nemen valt er van onder trekt.

Uil, de politieker die een masker van vrijheid, onschuld en liefde voor de mensheid draagt en op een gegeven ogenblik, zonder waarschuwing, heel zachtjes een mens of een natie keelt.

Uil, de handelaar die zijn wijnen versnijdt en zijn eetwaren vervalst, die ondervoeding plaatst in plaats van voeding, en woede brengt daar waar vrolijkheid heerste.

Uil, hij die zo handig vliegt dat men hem niet bij de nek kan grijpen, die de leugen tegen de waarheid pleit, de weduwe uitzuigt, de wees berooft en triomfeert in het vet zoals anderen triomferen in het bloed.

Uile of Uilin, zoals je wilt, zonder woordspeling (2), zij die handel drijft met haar charmes, de zuiverste harten van jonge mannen rooft, beweert dat het is om hen te vormen, en ze zonder een cent in de goot laat waar ze hen naartoe sleepte.

Indien ze soms triestig is, indien ze zich herinnert dat ze vrouw is, dat ze moeder zou kunnen zijn, verstoot ik haar. Indien ze dit soort leven moe is en zich in het water gooit, is ze gek, onwaardig te leven.

Kijk rondom je, provinciale dichter, en indien je het kan, tel de Uilen op in deze wereld ; vraag je af of het voorzichtig is de Kracht en de List aan te vallen zoals jij dat doet, zij zijn de koninginnen der Uilen. Kom tot inkeer, sla je mea culpa en vraag op je knieën om vergiffenis.

Je wekt nochtans mijn belangstelling door je lichtgelovige onbezonnenheid, ondanks mijn gekende gewoonten verwittig ik je dat ik de rauwheid en de vermetelheid van je schrijftrant onmiddellijk ga berichten aan mijn letterkundige verwanten, vervaarlijk met bek, veer en bril, voorzichtige en betweterige lieden, die op de meest vriendelijke toon, helemaal ' zoals het hoort ', met veel gaas en manchetten, aan de jonge mensen liefdesverhalen kunnen vertellen die niet enkel uit Cythera afkomstig zijn, en die in een uur, zonder dat je iets merkt, het meest schrikachtige en onschuldige meisje kunnen ' opvoeden '.

O stoutmoedige dichter, die zoveel van Rabelais en de oude meesters houdt, deze lieden hebben op jou het voordeel dat ze de Franse taal uiteindelijk zullen verslijten door ze steeds weer te polijsten.

Bubulus Bubb

VOETNOTEN

- (1) bewering is terecht. De dichter heeft de hoofdstukken 6, 13, 16, 19, 24, 35, 39, 41, 43, 47, 48, 49, 53, 55, 57, 59 en 60 van het eerste boek ontleend aan een Vlaamse brochure uit de Van Paemel-reeks, met als titel: 'Het aerdige leven van Thijl Ulenspiegel'. De cijfers in vetjes beduiden dat deze hoofdstukken eerder herschreven dan wel overgenomen werden. Allen hebben trouwens belangrijke wijzigingen ondergaan, uitgezonderd 62, 63 en 64. De overige hoofdstukken, van het 65ste tot het einde, zijn volledige eigendom van Mr. Ch. De Coster, zoals bijgevolg ook de boeken II, III, IV en V, die zuivere scheppingen zijn. Wij moeten nochtans twee uitzonderingen vermelden: 1e de preek van Broeder Adriaensen Cornelis, die samengesteld is uit fragmenten uit een verzameling van 1590. De auteur heeft enkele stukken uit de sermoenen van deze hevige prediker moeten aaneenrijgen om zodoende, zonder telkens in herhaling te vervallen, een juist beeld te schetsen van de verschillende sekten uit de 16e eeuw; 2e enkel het refrein van het 'Geuzenlied', dat ontleend werd aan een lied uit deze periode. De historische gebeurtenissen, zoals o.a. de plundering van Antwerpen en het 'lied der Verraders' zijn gesteund, wat de plundering betreft, op de duidelijke vermelding van een hooggeschat kroniekschrijver, Van Meteren; en wat het 'Lied der Verraders' betreft, op onweerlegbaar authentieke documenten bewaard in de Rijksarchieven te Brussel.
- (2) In de tekst: 'Hiboue ou hibouse...' 'Boue' betekent modder, 'bouse' betekent koeiendrek.